Haagse Vogelbescherming

De Wulp

51e jaargang nr. 2 - mei 2020

De Wulp

51e jaargang, nr. 2, mei 2020

COLOFON
De Wulp is een kwartaaluitgave van de Haagse Vogelbescherming die gratis wordt toegezonden aan de leden.

HVB digitaal
www.haagsevogels.nl
www.vogelopvangdewulp.nl
www.facebook.com/vogelopvangdewulp/
www.facebook.com/HaagseVogels/

Fotografie
Adri de Groot, Rogier Mos, Boudewijn Schreiner, Marco Simonis, Caroline Walta, Vincent van der Spek, Vogelopvang De Wulp, André Kommer, Kees van Maanen, Han Mikkers, Eduard Opperman e.a.

Kopij
Inleveren artikelen voor De Wulp zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk op 15 juli 2020.

Redactie
Foeke Zeilstra
Loes Loorij (corrector)
E-mail: *dewulp@gmail.com*

De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden artikelen te redigeren, in te korten of niet te plaatsen. Auteurs zijn verantwoordelijk voor de inhoud van hun bijdragen. Publicatie betekent niet dat de daarin vermelde meningen het inzicht van de redactie of van de vereniging weergeven.

Foto's
Wat betreft ingezonden foto's geldt het volgende. De keus van foto's ligt bij de redactie. De kwaliteit en de beschikbare ruimte bepalen of ze wel of niet worden geplaatst. Incidenteel zullen foto's worden bijgesneden. Foto's met toevoegingen in de foto zoals namen, copyright-tekens e.d. worden niet geplaatst. De namen van de fotografen worden in het colofon vermeld.

Vormgeving en druk
Pasmans Drukkerij Den Haag
Oplage: 1100 exemplaren

De Wulp wordt gedrukt op chloor- en zuurvrij papier dat tevens FSC-gecertificeerd is.

Foto voorpagina: *gekraagde roodstaart*
gefotografeerd door Boudewijn Schreiner

Inhoud

3 Van de voorzitter

4 'Corona'-vogels
Tom Loorij

7 In memoriam: Jan Gemmink
Hetty Mos

8 De Haagse Vogelbescherming 95 jaar
Deel 1: de periode 1925-1955
Frederik Hoogerhoud

11 Mededeling van het bestuur

12 Vogels van de Nederlandse Rode Lijst: de graszanger
Tom Loorij

14 De Boerenzwaluw: reislustig en sociaal
Wim Kooij

18 Stikstofuitstoot: overdreven of een ramp voor onze vogels?
Hans Elders

20 Lente met een grauwsluier
Foeke Zeilstra

23 Column - Knobbelzwanencorridor
Idde Lammers

24 Veldwaarnemingen in de regio van feruari tot half april
Wim Kooij

29 Onze tuinvogels (6)
Is het er nu één of zijn het er twee?
Tom Loorij

31 Verenigingswinkel en contactgegevens

Welkom nieuwe leden!

C.A. Gilbert-Koomen, Den Haag
F. Martens, Den Haag
S. Renon, Den Haag
I. Kroft, Den Haag
I. Doesburg, Den Haag
M.G.A. Bink, Den Haag
M. Ganesh, Den Haag
J. van den Berg, Den Haag
A.E.H. Visser, Voorburg
E. Hiemstra, Den Haag
P. Rozenboom, Den Haag
A.B. de Been, Den Haag
L. Welten, Den Haag

Van de voorzitter

In het huidige informatietijdperk hebben gelukkig de meesten van ons toegang tot de snelheid en het gemak van digitale communicatie. Daarom ook maakt de Haagse Vogelbescherming gebruik van twee websites. De laatste tijd schreef ik artikelen waarin ik u uitnodigde deze websites en onze Facebookpagina's te bezoeken om meer over vogels te weten te komen. Maar er is nog een ander aspect dat voor u van belang is.
We hebben te maken met een pandemie van het gevaarlijke SARS-Coronavirus-2 dat de ziekte COVID-19 veroorzaakt. We hebben gezien hoe overheden en organisaties maatregelen nemen, waarbij men het publiek ook via de officiële websites bereikt en informeert over noodzakelijke maatregelen en veranderingen.

Ook de Haagse Vogelbescherming heeft wegens deze coronacrisis veel activiteiten moeten annuleren of tot nader order uitstellen - zoals excursies, lezingen, de Open Dag van de Vogelopvang en vergaderingen van bestuur en commissies. Alle informatie over deze veranderingen hebben we direct op onze websites kunnen zetten en dat zullen we blijven doen. Daarnaast is alle moeite gedaan om waar mogelijk betrokkenen persoonlijk te bereiken via de Ganzenveer, per mail of telefoon als een activiteit werd afgelast.

De websites bewijzen hun dienst om u te informeren bij uitzonderlijke situaties. Maar onze beide websites zijn er natuurlijk vooral voor informatie over onze vogels. De Haagse Vogelbescherming spant zich in om via onze websites uw 'knowhow' over vogels te vergroten! Toegegeven: niet iedere dag plaatsen we iets nieuws, maar toch maak ik graag nog eens van deze gelegenheid gebruik u aan te moedigen om de websites te bezoeken. Geeft u daarna gerust commentaar, dat kan behulpzaam zijn.

Onlangs hebben we een speciale aflevering van de tv-serie 'Dennis in de opvang' op de website van de vogelopvang - *www.vogelopvangdewulp.nl* - geplaatst. Maar u vindt op onze websites nog veel meer boeiends wat betreft 'vogelwetenswaardigheden'! Eén voordeel van onze website *www.haagsevogels.nl* is komen te vervallen. Voorheen verscheen ons kwartaalblad De Wulp in zwart wit. Alleen de omslag was in kleur. Via de site was het mogelijk om het hele blad in kleur te raadplegen. Maar dit jaar bestaat de HVB 95 jaar en het leek ons gepast om het hele blad in kleur uit te voeren. We hoeven u dus niet meer naar de website te verwijzen voor de kleurenfoto's. Voor degenen die meeleven met de financiën van de HVB: het verschil in drukkosten tussen kleur en zwart-wit is door de ontwikkelingen in de techniek steeds kleiner geworden. Ik hoop dat u de kleurige Wulpen zult waarderen.

Graag zien we dat u geïnspireerd raakt door de vogelinformatie op onze websites. Daarnaast zien we nu dat zo'n communicatiemiddel ook voor een ander belangrijk doel als snelle informatieverspreiding kan worden gebruikt. Hoewel, laten we hopen dat dit niet dikwijls nodig is!

Ik wens u een goede gezondheid en een fijne, vogelrijke zomer!

***Hans Elders**, voorzitter*

‘Corona-vogels’

DOOR TOM LOORIJ

In deze sombere tijd waarin het coronavirus rondwaart, hebben wij er allemaal wel op een of andere manier mee te maken. Hopelijk bent u, of een van uw naasten, er niet door getroffen. Het betekent hoe dan ook een rem op ons sociale leven; geen of zeer beperkt bezoek, geplande vakanties die geen doorgang kunnen vinden enz. Dus misschien is het goed om de geest een beetje te verzetten ook eens iets luchtigers over corona te schrijven, namelijk over vogels die iets met corona hebben.

Een beetje statistiek

‘Corona’ betekent niets anders dan *‘kroon’* of *‘krans’*. Er zijn 20 soorten vogels op de wereld waarvan de wetenschappelijke soortnaam *coronatus* of *coronata* is. Maar slechts acht hiervan hebben in het Nederlands ‘kroon’ in hun naam gekregen. En slechts één begint in het Nederlands met *‘krans’*, maar daarover later. Verder zijn er 24 soorten die in het Nederlands met *‘kroon’* beginnen, maar waarvan de wetenschappelijke naam niet *coronatus* of *coronata* bevat. Natuurlijk kan ik in dit artikel niet al die 44 soorten behandelen, dus ik pak er een paar uit, waarvan enkele die ik zelf heb gezien. Overigens hebben lang niet al die *‘corona-soorten’* een opvallende bos veren op hun kop zitten. Veel hebben - vooral die in het Nederlands het zonder *‘kroon’* in hun naam moeten doen - in het beste geval een fel gekleurd petje of zelfs dat niet eens. In die gevallen heeft *‘coronatus’* dus niets met een felgekleurde kop te maken. Neem bijvoorbeeld de Malabar Neushoornvogel (*Anthracoceros coronatus*) afgebeeld op de zegel van Sri Lanka; die merkwaardige snavel hebben alle soorten neushoornvogels.

‘Kroon-vogels’ op de foto

Er is maar één soort die met *‘kroon’* begint en die in Nederland voorkomt. Dat is de *krooneend*. Van Eduard Opperman – u kent hem van onze vogelherkenningscursus en als excursieleider – is de schitterende foto van de oranje kop van een woerd waarop je heel goed de overeind staande veertjes kunt zien. Eduard leverde ook een foto

van enkele *kroonzandhoenders*. Van die soort heb ik een prachtig groepje van ca. 20 exemplaren in mijn telescoop gehad in de woestijn bij Eilat. Het was tijdens een vogelreis met Eduard als reisleider. Ze zaten te ver weg voor mijn eenvoudige fototoestelletje, maar Eduard met zijn grote 'toeter' had ze.

Een soort die ik wel zelf wél heb kunnen fotograferen, weliswaar niet in het wild maar in Avifauna, is de *grijze kroonkraan* (*Balearica regulorum*). In het groepje van drie op de foto zie je ook een zadelbekooievaar. Ja, inderdaad, *kroonkraan*; vroeger kon je gewoon *'kroonkraanvogel'* zeggen, maar dat mag niet meer, alles moet korter. Onder de moderne spellings-hausse valt bijvoorbeeld ook *'eider'* in plaats van *'eidereend'*, 'kanoet' in plaats van *'kanoetstrandloper'* en zelfs het *'goudhaantje'* moet tegenwoordig *'goudhaan'* heten alsof dat zo'n grote vogel is...

Je hebt overigens ook een *zwarte kroonkraan* (*Balearica pavonina)*, waarbij het lichtgrijze verenkleed is vervangen door zwart. Waarom ze *kroonkranen* heten, blijkt overduidelijk uit de foto. Het zijn de enige kraanvogelsoorten die zo'n opvallende hoofdtooi hebben.

Kroontirannen

Een interessante groep van vier soorten zijn de *'kroontirannen'*. De bekendste hiervan is de *'amazone-kroontiran'* met de wetenschappelijke naam *Onychorhynchos coronatus*. Alle vier soorten leven in Zuid-Amerika en ze worden gekenmerkt door een enorme felgekleurde verentooi op hun kop. Op de bijgevoegde zegel van Suriname is die goed te zien. Leuk op die zegel is ook dat daarop de Engelse naam van deze soort staat vermeld: *royal flycatcher*. Ook *'royal'* is natuurlijk een verwijzing naar de kroon op hun kop.

Tirannen - een grote familie van meer dan 400 soorten - leven in hoofdzaak in de tropen. Ze zijn slechts zijdelings verwant met de echte vliegenvangers uit de Oude Wereld. Hun naam danken ze aan het feit dat ze erg agressief en luidruch-

tig zijn. Overigens hebben moderne genetische onderzoeken ertoe geleid dat de kroontirannen, samen met een paar andere geslachten, geplaatst zijn in een aparte familie van ca. 40 soorten.

De enige 'krans-vogel'

Dan kom ik nog even terug op de *'krans'*-naam. Die kan voor verwarring zorgen. Er zijn namelijk twee soorten arenden, de *'kroonarend'* (*Stephanoaetus coronatus*) en de *'kransarend'* (*Buteogallus coronatus*). De *kroonarend* is één van de grootste arenden die in Afrika leeft en bijvoorbeeld ook apen vangt. Op de zegel van Gambia is de imposante verentooi op zijn kop te zien.

De *kransarend* is niet veel groter dan een buizerd, leeft in Zuid-Amerika en is 'endangered' op de Rode Lijst. Er zijn misschien niet meer 1.000 exemplaren en hij wordt sterk bedreigd door biotoopvernietiging en jacht. Op de zegel van de Maldiven is te zien dat hij slechts een bescheiden kuifje op zijn achterhoofd heeft.

Mijn mooiste...

De 'kroonvogels' die ik het mooiste vind zijn de drie soorten van het geslacht *'kroonduif'*. Ze staan mooi op de zegel van de Verenigde Naties. In het wild komen ze

alleen voor op Nieuw-Guinea en nemen daar in aantal af. Maar als je zelf kroonduiven wilt zien, hoef je niet eens zo ver weg. Vrijwel alle grote dierentuinen in Nederland hebben in gevangenschap wel één of meer kroonduiven in bezit. En dat is meteen een van de oorzaken waarom alle drie de soorten kroonduiven bijna of helemaal op de Rode Lijst staan...

Zoals ik al zei, dit is slechts een kleine greep uit alle 'Corona-vogels'. Want je hebt ook onder meer kroonkolibries, een kroongaai, een kroonmees, drie kroongorzen en een kroontangare. En tot welke soort vogels het *blauwkroontje* en het *roodkroontje* behoren, moet u zelf maar eens op internet opzoeken.

IN MEMORIAM

Jan Gemmink

Jan mocht als jonge man mee met zijn oom, die duinwachter was, de duinen in. Op één van die wandelingen kwamen ze Henk van Dongen tegen. Deze was hoofd vogelwacht bij de Haagse Vogelbescherming en vroeg hem of hij al lid was en zo is het begonnen. Al gauw was hij Henk van Dongen aan het helpen, in Oosterbeek en op de Eilandjes Meer en Bos. Dat smaakte naar meer en toen hij samen met zijn vrouw in de Bosjes van Poot aan het wandelen was, kwam hij in gesprek met André van der Laan, die in de vogeltuin aan het werk was. Hij kon wel wat hulp gebruiken, maar kon het werk moeilijk uit handen geven. Herkenbaar, daar hebben wel meer reservaatbeheerders last van...

De samenwerking ging prima, dus toen er na zes jaar een puinduin als vogelreservaat ingericht moest worden was Jan de aangewezen man. Samen met André heeft hij een ven gegraven. Tot grondwaterniveau, dus er was altijd water. Buiten zijn werk, 'zijn' André van der Laan vogeltuin, hadden Jan en zijn vrouw Jannie nog een volkstuin, was hij actief bij Groei en Bloei en voor de Kerst hielp hij altijd nog kerststukjes maken. Een bezig baasje dus. Ik denk dat er tijden in het jaar waren waarop Jannie hem niet veel zag. Het werk in de vogeltuin en de observatie van de vogels was een ware passie voor hem, waarvoor hij in 1989 de Goude Wulp heeft gekregen. In 1984 trad hij toe tot de net opgerichte Veldwerkcommissie en dat heeft hij jaren volgehouden, maar het liefst was hij lekker bezig. Na zijn pensionering kwam hij ook werken op werkdagen in reservaten waar ze het werk niet afkregen, maar dat werd na 2010 wat minder. Er was veel te doen in zijn eigen reservaat.

Als je met Jan in gesprek kwam ging het vrijwel altijd over de natuur of de vogels. Hij kon prachtige anekdotes vertellen over wat hij zo al meemaakte, een kopstoot van een bok, die over het hek was gezet, welke vogels en andere dieren hij in zijn reservaat had gezien en nog veel meer. Hoe hij Henk Bres op de sportschool had ontmoet en hem in zijn reservaat had uitgenodigd. Kostelijk! Nooit om een woordje verlegen.

Helaas werd de gezondheid minder en toen in 2015 een enorme storm het halve reservaat en zijn schuilhut vernielde had Jan het eigenlijk wel gezien, maar zo maar weggaan ging ook niet. Er zijn opvolgers gezocht en gevonden, dus de tuin kon met een gerust hart worden overgedragen. In 2018 nam Jan afscheid als beheerder. Gelukkig had hij zijn volkstuin nog, want stilzitten kon hij nog steeds niet.

Jan is overleden in april 2020. De laatste jaren zijn niet makkelijk geweest, noch voor Jan, noch voor Jannie. We zullen als vogelwachters en vrienden met warmte aan hem denken.

Hetty Mos

Een uitgebreid artikel over Jan Gemmink met als titel 'Vogelbeschermer Jan Gemmink meer dan 50 jaar actief' vindt u in de Wulp van februari 2019.

De Haagse Vogelbescherming 95 jaar

Deel 1, de periode 1925 – 1955

DOOR FREDERIK HOOGERHOUD

Wouter Tolsma, een bevlogen Haagse vogelaar en natuurbeschermer, vond het beleid van Vogelbescherming Nederland te soft. Deze vereniging durfde geen hard 'nee' te zeggen tegen het houden van zogenaamde wildzang. Ondersteund door een zestal gelijkgestemde heren richtte hij in 1925 de 'Vereeniging voor Vogelbescherming 's-Gravenhage en omstreken' op. Negen speerpunten vormden de basis van de statuten die op 25 januari 1927 Koninklijke goedkeuring kregen.

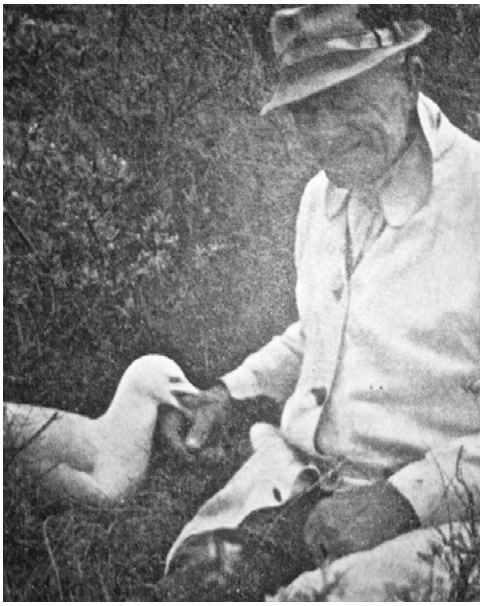

Wouter Tolsma, oprichter van de HVB

Aan de slag

Om optimaal vogels te kunnen beschermen hadden de oprichters en hun 778 leden slechts een krakkemikkige 'Vogelwet 1912' en een welwillend ambtenarenleger ter beschikking. Het beschermen werd beheerst door het zogenaamde 'vijanddenken'. Vreemd genoeg waren de vijanden indertijd vogels als gaaien, eksters en roofvogels. Samen met een reeks andere roofdieren werd de mens trouwens als goede tweede geclassificeerd...

Eén van de speerpunten was het bevorderen van de vogelcultuur, hieronder werd verstaan: het plaatsen van nestkasten voor de insecteneters (holenbroeders) en het aanleggen van vogelbosjes. Eerste succes op beleidsniveau was het afschaffen van de vogeljacht op het strand. Ook al uit het oogpunt van veiligheid een logisch besluit. In 1927 neemt bestuurslid Gerardus Tijmstra het voorzitterschap over en publiceert bestuurder Jan Bouma 'Het Haagsche Vogelboek (deel 1)'. Het is een avifauna van de Oostduinen. In het bestuur verschijnt een nieuweling: Justinus Carrière, hij zal tot 1975 in het bestuur blijven. De inmiddels opgerichte Algemene Vereniging voor Natuurbescherming voor 's-Graenhage e.o. krijgt in 1927 aan de Laan van Poot de beschikking over een afgedankte gemeentekwekerij en kan dit gebied inrichten als vogeltuin. De tuin werd in 1946 officieel overgedragen aan de HVB.

Het beheer - sinds 1911 - van de zilvermeeuwenkolonie in de Meeuwenhoek (Oostduinen) wordt in 1927 door onze vereniging overgenomen van Vogelbe-

scherming Nederland. Voor de bewaking van dit meeuwengebied wordt fl.500 op de begroting gezet. In het kader van het 'vijanddenken' slaan de bewakers een vos dood... In 1929 neemt Carrière het voorzitterschap op zich en publiceert Tolsma "s-Gravenhage als Vogelstad', een uitgebreide avifauna van het Haagse groen. Beroemde lezinghouders in deze jaren zijn Niko Tinbergen en Jan Strijbos.

De jaren 30

1930 - Meeuwenkoloniebewaker Remmerswaal krijgt de status van onbezoldigd veldwachter. De meeuwen eten uit zijn hand.

1935 - Het bestuur koopt voor fl. 1,50 een buizerd vrij, Jan Luberti revalideert de vogel en laat hem vrij, neemt het vijanddenken hier een keerpunt? In 1929 werd er immers nog trots gemeld dat er drie buizerds waren geschoten op Ockenburgh.

De meeuwenkolonie telt inmiddels 315 zilvermeeuwparen, Niko Tinbergen neemt het initiatief om de leefwijze van de zilvermeeuw wetenschappelijk te onderzoeken en daarover te publiceren. André van der Laan en Sjoerd Bakker assisteren Bert Nieuwenhuis bij het beheer van de eerste Haagse vogeltuin. André blijft tot zijn dood in 2007 betrokken bij dit project. Sjoerd zal later vanaf 1952 tot de opheffing in 1987 de opleiding van de cursus 'Controleur Vogelwet 1936' blijven verzorgen. De op vele punten verbeterde Vogelwet heeft de zilvermeeuwen echter nog als onbeschermd verklaard, dit tot groot genoegen van de jagers die rond de kolonie sluipen...

Jan Remmerswaal, onbezoldigd gemeentelijk veldwachter, beheerder meeuwenkolonie

1938 - Henk van Dongen verhuist van de propaganda-commissie naar het bestuur. Het jaar 1939 wordt afgesloten met een ledental van 971. André van der Laan neemt het beheer van de vogeltuin aan de Laan van Poot definitief over en de Duitsers worden in 1940 de baas in de meeuwenkolonie.

1940 tot en met 1955

De oorlog valt als een zwarte deken over ons groene landje. Algemene Ledenvergaderingen worden niet meer gehouden, papier wordt schaars en leden worden verdreven van huis en haard. Velen verdwijnen naar het oosten en keren niet terug. Vogeltuinbeheerder André van der Laan komt in 1943 in het bestuur. En bij het bombardement op het Bezuidenhout komt Jan Luberti om het leven. Door middel van nieuwsbrieven probeert het bestuur de vereniging bijeen te houden. Excursies worden bemoeilijkt door de bezetting van vele natuurgebieden. Toch weet een viertal jonge vogelaars vier jaar lang tussen de mazen van het net door te glippen: ze vogelen in de grote Haagse groengebieden, de Horsten en zelfs in Nieuwkoop. Onder de welwillende neus van de Duitse

Veldcommissie voor de Haagse Vogeltuin aan de Laan van Poot, v.l.n.r. Bert Nieuwenhuis, Anton Weijer, Sjoerd Bakker en André van der Laan

bezetter wisten zij, gewapend met verrekijkers en zelfs een fototoestel, vele vogelavonturen te beleven. De 16-jarige Henk Kortekaas begon tijdens deze avonturen zijn vogelwaarnemingen te noteren. Vanaf 1942 werd dat een compleet dagboek. Het leven tijdens de bezetting werd door hem in cijfers en foto's met geuren en kleuren beschreven.*

Op 22 november 1945 wordt er weer een Algemene Ledenvergadering georganiseerd. Het meeste werk wordt gedaan door het dagelijks bestuur: voorzitter Carrière en secretaris Meijburg. Door de jarenlange verstoring is de meeuwenkolonie uiteen gevallen. Er worden, verspreid in het duin, 30 nesten gevonden. Door de ongelimiteerde houthonger van de bevolking is er voor de holenbroeders in de parken geen boom meer over. Simon Doorenbos, hoofd der Plantsoenen van de gemeente Den Haag, regelt 1000 nestkastjes! De laatste drie jaarverslagen passen op drie A-viertjes.

Van Dongen, Koops en Van der Laan richten in 1946 de Vogelbeschermingswacht op. Ongeveer 25 kersverse vrijwillige vogelwachters uit de vereniging gaan op stap om de vogels in het veld te beschermen, ook de meeuwen worden weer samengebracht in een beschermde kolonie. In 1949 groeit de vereniging opnieuw en stijgt het ledenaantal naar 903. In het Corps Vogelwachters zijn 43

**'Geheim Vogeldagboek 1940-1945', Henk Kortekaas en Hans Peeters en 'De Haagse Vogelbescherming 90 jaar'; F.H.C. Hoogerhoud.*

leden actief. Drie bestuursvergaderingen per jaar zijn voldoende om de vereniging gaande te houden. In 1951 wordt het 25-jarig jubileum gevierd en telt de HVB 1032 leden.

Vogelwachters

Vogelwachters bewaken van 's-ochtends vroeg tot 's avonds laat zeven groengebieden in Den Haag. De bescherming dient vooral tegen jeugd die het als sport ziet om nesten uit te halen. Na afloop van de wacht diende men het 'boekje' te voorzien van een kort verslag. Henk van Dongen voerde als hoofd vogelwacht een streng maar bezielend beleid binnen de HVB.

In 1952 start de opleiding 'Controleur Vogelwet 1936' onder de deskundige leiding van Sjoerd Bakker. Henk Bolten neemt de opvang van de 'uit het nest gevallen vogels' over van de heer Groen. Dat deed hij in zijn eigen woning die als vogelasiel diende. De wintervoedering neemt in de strenge winter van 1954 een groot deel van het verenigingsbudget in beslag. Vogelwachters rijden af en aan met brood en vis. IJshakken is een van hun bezigheden. Maar vooral het warmere en dus open water van het Verversingskanaal trekt vele zeldzame vluchtelingen die allemaal honger hebben.

1955 - Er worden in 11 gebieden 393 nestkasten schoongemaakt. Het jaarverslag bevat voor het eerst een uitgebreid broedvogelverslag. In Marlot worden een grote lijster en een appelvink broedend waargenomen. De 90 nestkasten die daar hangen, leveren echter door de enorme territoriumgevechten een zeer slechte bezetting. Met de Plantsoenendienst, de politie, de Duinwaterleiding en de andere groene clubs is het goed kersen eten. We sluiten het jaar af met 1502 leden!

Mededeling van het bestuur

A.L.V.

Onze Algemene Ledenvergadering van 25 maart 2020 kon niet doorgaan in verband met de coronacrisis. Zodra de situatie het toelaat zal er een ALV worden belegd. De datum wordt bekend gemaakt via de Ganzenveer, de Wulp en op onze website www.haagsevogels.nl.

Excursies, lezingen en de vogelherkenningscursus afgelast

Alle samenkomsten zijn vooralsnog tot 1 juni verboden en er staan flinke boetes op het overtreden van de regels. Het betekent dat we alle geplande HVB-activiteiten hebben afgelast. Via de hierboven genoemde media, zullen we nieuwe ontwikkelingen bekend maken.

Bestuur HVB

Vogels van de Nederlandse Rode Lijst

DOOR TOM LOORIJ

Deel 37: de graszanger

Velen zullen deze soort ook kennen onder de oude naam waaierstaartrietzanger. Die naam heeft hij te danken aan het feit dat hij in zijn zangvlucht zijn staart als een waaier uitspreidt. Een heel toepasselijke naam die door de bekende mr. Kist (Peterson's Vogelgids) in 1954 werd geïntroduceerd. In 1960 stelde professor Voous voor hem grasrietzanger te noemen; deze naam was korter en daardoor hanteerbaarder. Bovendien was er zo een link naar het voorkeursbiotoop van de soort: terreinen met hoog gras. Het was Kees Roselaar die hem graszanger doopte, een naam die vanaf 1990 door Dutch Birding op de officiele lijst van Nederlandse vogelnamen staat vermeld en sindsdien wordt gebruikt. Pikant detail is dat de naam waaierstaartrietzanger ook goed was voor een record: het was met 22 letters de langste naam van een vogelsoort die in Nederland broedvogel is. Snelle tellers zullen onmiddellijk opmerken dat de naam steppenvorkstaartplevier nog net iets langer is met 24 letters, maar dat is een dwaalgast die niet in Nederland broedt.

Een bijzonder dapper klein vogeltje

Dat 'broedvogel zijn' is hij trouwens nog niet zo heel lang. Het eerste broedgeval werd in 1972 vastgesteld op het Verdronken Land van Saeftinge. Daar bevindt zich een van de weinige plekken waar op grote schaal zijn geschikte biotoop voorhanden is in Nederland. Het gebied zal door de jaren heen dan ook altijd het grote bolwerk van broedende graszanger blijven. Het aantal afzonderlijke broedgevallen elders is daarbij vrijwel te verwaarlozen.

Graszangers zijn trouwens heel bijzondere vogels. Het is op goudhaan en winterkoning na onze kleinste broedvogel. Hij meet nauwelijks 10 cm. Hij is nog gestreepter op zijn rug dan de bekende rietzanger en leidt een verborgen leven in hoog gras.

De bijgevoegde foto's van Kees van Maanen, gemaakt op een vogelreis naar de Coto Donana zijn best een zeldzaam, want de vogel laat zich niet vaak zo open en bloot zien. Je ziet hem hoofdzakelijk alleen tijdens zijn typische baltsvlucht waarbij hij luid zingt en zijn staart als een waaier spreidt om vervolgens in het hoge gras te duiken. Hij is verdwenen, onzichtbaar.

Maar nog veel bijzonderder is dat hij, in tegenstelling tot al die andere insecteneetende zangertjes (rietzangers, karekieten, bladzangers als fitis en tjiftjaf enz.) een standvogel is. Hij trekt niet weg naar Afrika, maar blijft het hele jaar in zijn biotoop. In Zuid-Europa, waar in Europa de meeste graszangers zitten is dat niet zo'n probleem met zachte winters. Maar hij is niet winterhard; als er bij ons één of meer koude winters zijn wordt hij bijna volledig weggevaagd. Vanuit Zuid-Europa is er al echter snel weer een influx. Opvallend is dat die pas in juli arriveren. Tussen juli en

september wordt dan het hoogste aantal territoria bereikt en wordt er volop gezongen in een periode waarin andere vogels stil zijn. De grote schommeling in de stand waarbij hij na strenge winters bijna geheel verdwenen is, is ook de reden dat hij op de Rode Lijst staat als 'gevoelig'.

Aantalsontwikkeling

De aantallen worden dus elk jaar sterk beinvloed door al dan niet strenge winters.
Vanaf het vestigingsjaar 1972 nam de populatie toe tot 15 in 1976 en zelfs 25 in 1977. In dat jaar zijn er ook enkele broedgevallen buiten het kerngebied in het Verdronken Land van Saeftinge. En twee daarvan waren aan de rand van de Meeslouwerplas (De Starrevaart bestond toen nog niet). Er zijn zelfs jongen uitgevlogen. Door de strenge winter van 1978-1979 daalde het aantal, maar er bleven toch een paar graszangers over. De populatie herstelde zich snel tot het topjaar 1983 met 26 territoria. En toen kwamen de Elfstedentochtwinters van 1985 en 1986. De graszanger verdween uit Nederland en het duurde dit keer heel lang voordat hij zich herstelde. Pas vanaf 1997 waren er weer territoria van graszangers te vinden. Maar dan gaat het opeens razendsnel. In 2000 waren er 26 territoria in het Verdronken Land van Saeftinge en vijf elders in Nederland. Maar de jaren 2007 tot 2009 zouden recordjaren worden, nog nooit broedden er zoveel graszangers in ons land. Het waren er jaarlijks tussen de 70 en 110 paar. Toen kwam de beruchte, koude winter van 2009-2010 met vooral veel sneeuw en nét geen Elfstedentocht. De graszangerpopulatie werd gereduceerd tot 25% van die in 2009. Maar ook die dip kwam deze volhouder weer te boven. De schatting van Sovon in de nieuwste atlas spreekt van 55 tot 58 paar.

De toekomst

Die is ongewis maar misschien is er toch reden om hoopvol gestemd te zijn. Er zijn ontwikkelingen die wellicht op termijn zorgen voor een stabiele, maar kleine populatie in ons land:

- de vogel vertoont een enorme veerkracht; iedere keer koloniseren ze vanuit Zuid-Europa de (bijna) verlaten broedgebieden opnieuw
- de gemiddelde temperatuurstijging van de laatste jaren zorgt ervoor dat echt strenge winters schaarser worden
- door de klimaatverandering is de graszanger een soort die op natuurlijke wijze naar het noorden oprukt.

Aan de andere kant is er het grote gevaar dat vrijwel de hele populatie nog steeds in het Verdronken Land van Saeftinge huist. Wanneer het biotoop aldaar, om wat voor reden dan ook, ongeschikt wordt is het exit voor de graszanger in Nederland. Het wordt tijd dat zijn voorkeursbiotoop van vlakke droge terreinen met veel hoge grasachtige gewassen in het kader van natuurontwikkeling op veel meer plaatsen elders wordt geschapen. Spreiding over meerdere locaties is een vereiste om de graszanger van de Rode Lijst af te kunnen halen.

De Boerenzwaluw: reislustig en sociaal

DOOR WIM KOOIJ

Zowel onze land gebonden zwaluwen als zeezwaluwen - sterns - maken indruk vanwege de duizelingwekkende afstanden die ze jaarlijks afleggen. De noordse stern, waarvan er exemplaren zijn die jaarlijks nog net niet de afstand van de noordpool naar de zuidpool overbruggen, spant de kroon. Maar een grote groep boerenzwaluwen doet hier nauwelijks voor onder.

Ingebouwd kompas

Ringonderzoek wijst uit dat doordat deze zwaluwen vaak reizen tussen zomer- en winterverblijf 8.500 kilometers worden afgelegd, iets waar gemiddeld 32 dagen tijd voor nodig is. Minstens zo bijzonder is dat ze ondanks het overbruggen van dergelijke kolossale afstanden, maar zelden de weg kwijt raken. Tijdens de trek vliegen boerenzwaluwen meestal in kleine groepen en soms ook alleen, maar ze rusten 's nachts in grote groepen bij elkaar. Ze hebben een indrukwekkend ingebouwd kompas. Ringonderzoek heeft uitgewezen dat deze zomergast jaarlijks meestal terugkeert naar dezelfde nestlocatie. Die bevindt zich bij voorkeur op plaatsen rondom boerderijen en schuren, maar ook onder bruggen zijn ze vaak te vinden. Het zijn sociale vogels. Dat laten ze vooral zien in de overwinteringsgebieden. Daar hebben ze een uitbundig 'verenigingsleven' rond hun roestplaatsen, die vooral rond zonsop- en ondergang een hoop herrie maken. In Nigeria is een roestplaats waargenomen met naar schatting anderhalf miljoen vogels, deels ook bestaand uit oeverzwaluwen.

Achteruitgang maar wel verschillen

Het aantal boerenzwaluwen gaat in onze regio achteruit, ook al zijn er verschillen. In Vlaanderen is de achteruitgang dramatisch en is sprake van een achteruitgang van 90 procent in nauwelijks 30 jaar. Er zijn nog ongeveer 20.000 paar over van de ruim 200.000 van toen. Dat laatste cijfer komt ongeveer overeen met het aantal paartjes dat wij jaarlijks in Nederland mogen verwelkomen. Ook bij ons is dus sprake van een forse achteruitgang, ofschoon de stand zich recentelijk wat lijkt te stabiliseren. De eerdere sterke achteruitgang wordt voornamelijk geweten aan schaalvergroting en intensivering van de landbouw, met pesticidengebruik en ontwatering als katalysatoren. Daardoor is de kwaliteit van foerageergebied en nestgelegenheid sterk afgenomen. Verminderde nestgelegenheid is ook een gevolg van modernisering van stallen en strengere regelgeving omtrent veiligheid en hygiëne. De klimaatverandering lijkt ook een risicovolle rol te spelen. De geleidelijke toename in omvang van de Sahara maakt migratie van de Europese boerenzwaluwen gaandeweg lastiger. Daarbij slinken ook nog eens insectrijke moerassen en verdwijnen veel rietvelden. Warmere zomers resulteren bovendien in een afname van het aantal insecten, de belangrijkste voedselbron voor de boerenzwaluw.

Intussen zijn er voor degenen die door nostalgie worden overvallen – ik behoor tot die categorie - nogal wat zwaluwherinneringen uit ons gebied ingeblikt in herinneringen. Zoals de capriolen die boven de smallende sloten van Arendsdorp en Clingendael werden uitgehaald. Waarbij je de boerenzwaluw zijn lange staart ziet gebruiken als een roer. Daarmee zijn ze in staat zijn om een draai van 180 graden te maken. Na zo'n acrobatische beweging zag je ze vervolgens onder een bruggetje verdwijnen. Waarna de show even stil viel, want daar bevond zich het nestje. Ook de kwetteraars die zoveel vrolijkheid brachten in de stal bij de boerderij Meijendel zijn helaas verworden tot een schim uit een steeds verder verleden. Ze zijn daar al weg sinds de eeuwwisseling. Iets verderop

wordt inmiddels wel gebroed op het terrein van de golfbaan van 'De Haagsche' en zelfs in toenemende aantallen. Afgelopen jaar steeg het aantal bezette nesten van 15 naar 24.

De band van zwaluwen met paarden

Geen zwaluwen meer dus in de paardenstal van boerderij Meijendel. Maar landelijk gezien is de goede relatie tussen paard en zwaluw nog intact. Bewoonde boerenzwaluwnestjes zijn tegenwoordig zelfs steeds vaker in paardenstallen te vinden. De 'verpaarding' van het landelijk gebied compenseert daarmee enigszins het afnemende aantal geschikte broedplekken dat voorheen in koeienstallen was te vinden. Paarden - en ook koeien - reageren nauwelijks op de nabijheid van zwaluwen. Maar ze hebben wel baat bij elkaars aanwezigheid. Want waar paarden zijn, zijn vliegen. Die zijn vaak nogal hinderlijk voor paarden maar als voorname bron van voedsel weten de zwaluwen er wel raad mee.

De band van zwaluwen met mensen

Al vele duizenden jaren leven boerenzwaluwen in de nabijheid van de mens, vaak worden ze in de literatuur ten tonele gevoerd. De toename van de menselijke populatie is voor veel dieren nu een bedreiging maar aanvankelijk profiteerde de boerenzwaluw er juist van. De verspreiding van de boerenzwaluw houdt nauw verband met die van de mens. Tijdens de kolonisaties en migraties in Noord-Amerika heeft de boerenzwaluw zijn leefgebied enorm uitgebreid. In Europa en Azië zorgde een groeiende bevolking aanvankelijk voor een toename van de boerenzwaluwen, vooral ook omdat er meer nestgelegenheid onder bruggen en andere bouwwerken beschikbaar kwam. Erg kieskeurig zijn ze niet, ze nestelen

zelfs succesvol op bewegende objecten, zoals boten. Hun aanwezigheid kon in de loop van de jaren meestal op instemming rekenen. Als aankondiger van de lente werd hij door boeren gezien als brenger van geluk. Ook veel zeelieden zagen zwaluwen als symbool van veel goeds en het vermoeden bestond dat ze zouden bijdragen aan een veilige thuisvaart.

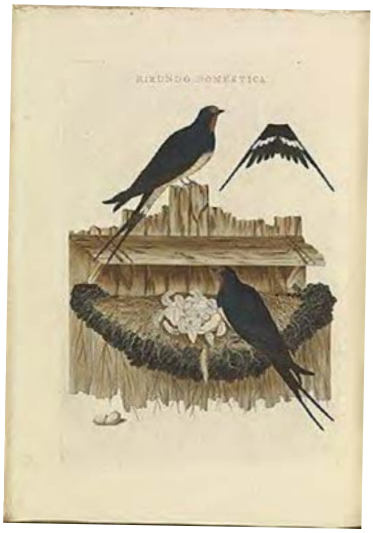

Boerenzwaluw in *Nederlandsche vogelen* door Cornelius Nozeman en Christiaan Sepp (1770)

Daar waar boeren tot landinrichting overgingen en stallen en schuren bouwden verscheen de boerenzwaluw. Ook in andere talen wordt aan het platteland gerefereerd. De Engelse naam is *barn swallow* en de Franse naam *hirondelle rustique* geeft nog wat verdere inkleuring aan wat een zwaluw met een mens doet. De wetenschappelijke naam *Hirundo rustica* zit hier niet zo heel ver van af. Een iets andere associatie hebben de Duitsers. Daar gaat hij door het leven als *Rauchschwalbe,* waarmee wordt gerefereerd aan rookkanalen/schoorstenen die ook nog wel eens als broedplaats worden gekozen.

Enorm verspreidingsgebied

Boerenzwaluwen leggen niet alleen enorme afstanden af, hun verspreidingsgebied als zodanig is ook indrukwekkend. De totale grootte ervan wordt geschat op ruim 43 miljoen vierkante kilometer. Alleen in het oranje gedeelte waar de Egyptische ondersoort voorkomt is het een standvogel, op de rest van de kaart zie je wat een enorme afstanden er jaarlijks tweemaal door de anderen wordt afgelegd. Er is sprake van totaal zes ondersoorten die er vaak maar net iets anders uitzien. Het gaat om subtiele verschillen in kleur van de onderzijde of de vleugellengte.

Ontwikkeling van de staart

Uit onderzoek is naar voren gekomen dat de staartlengte bij de mannetjes samenhangt met het klimaat. Hoe warmer het broedgebied, hoe kleiner de gemiddelde staartlengte. Zo is in Finland het verschil tussen de langste slagpennen van de mannetjes en de vrouwtjes ongeveer twintig procent maar in Spanje is dit slechts vijf procent. Bij sommige populaties is aangetoond dat de lengte van de staartveren bij mannetjes gestaag afneemt, wat mogelijk het resultaat is van de opwarming van de aarde. Zo is de gemiddelde staartlengte van mannelijke exemplaren in Denemarken bijvoorbeeld in 20 jaar tijd met bijna tien procent afgenomen.

Tot zover mijn verhaal over een gewaardeerde zomervriend, de hirondelle rustique ofwel de boerenzwaluw.

Stikstofuitstoot: overdreven of een ramp voor onze vogels?

DOOR HANS ELDERS

De Nederlandse boeren hebben heftig geprotesteerd tegen een aantal voorgenomen milieumaatregelen van de overheid. Dat roept de vraag op hoe de problemen die men nu tracht op te lossen, eigenlijk zijn ontstaan – en of met name de stikstofuitstoot ook direct of indirect effect heeft gehad op de vogelpopulatie?

Onze agrarische sector is na de Tweede Wereldoorlog en vooral ook in de laatste decennia sterk veranderd. Door intensivering van onze landbouw en veeteelt - waaronder het gebruik van kunstmest - is alles uit de kast gehaald om de productie te vergroten met enige tientallen percentages. De grote vraag is dan: ten koste waarvan?

In het broedseizoen zijn waterplassen belangrijk voor weidevogels; de ontwatering van de graslanden heeft het broeden voor deze soorten veel moeilijker gemaakt. Onder andere door gebruik van mestgift kan er nu eerder en vaker worden gemaaid tijdens het broedseizoen, waardoor de overlevingskansen van weidevogels - die in uitgestrekte graslanden broeden - nog geringer zijn. Sinds 1960 is circa twee derde van de broedvogels uit het boerenland verdwenen. In cijfers: in plaats van 4 miljoen broedparen zijn er nu 1,5 miljoen broedparen.

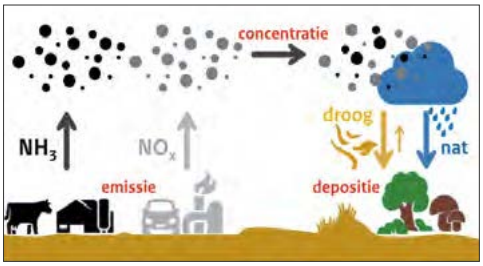

In de graslanden worden in de winter veel ganzen en eenden aangetrokken. Als we de aantallen wintervogels van ruim 40 jaar geleden vergelijken met nu, zien we dat de aantallen kolganzen, brandganzen en grauwe ganzen meer dan tien keer zijn vermeerderd! Dat leidde weliswaar tot veel schade voor de boeren, maar gaat ook ten koste van de biodiversiteit.

De hoeveelheid bos is de afgelopen tijd sterk uitgebreid; vergeleken met 150 jaar geleden hebben we nu ongeveer tien keer zoveel bosgebied. In algemene zin is het aantal bosvogels dan ook behoorlijk toegenomen. Maar door de te hoge stikstofuitstoot van intensieve veehouderij verzuurt de bodem en vindt onder andere eikensterfte plaats, evenals vermindering van de aantallen bosmieren en vlinderrupsen - allemaal voedsel voor vogels. Verder wordt door de stikstofbelasting calcium en kalium weggespoeld, wat dan weer tot gevolg heeft dat er minder huisjesslakken zijn; roofvogels lijden hier indirect onder, vooral op de zandgronden.

Tweehonderd jaar geleden had ons land nog achtduizend vierkante kilometer heide; dertig jaar geleden was dit tot honderd vierkante kilometer gereduceerd, nu

Stikstof

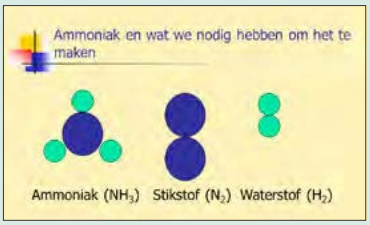

Stikstof (N_2) is op zich geen probleem. Deze stof is - net als zuurstof - één van de gassen in de lucht die om ons heen aanwezig is en die we de gehele dag in- en uitademen. In feite bestaat 78 % van onze lucht uit stikstof, wat op zichzelf niet schadelijk is. Stikstofdeeltjes kunnen echter een chemische verbinding vormen met zuurstofdeeltjes en met waterstofdeeltjes, waardoor dan totaal nieuwe stoffen ontstaan: ammoniak (NH_3) en stikstofoxiden (NO, NO_2 en NO_X); deze chemische stoffen - die 'reactief stikstof' worden genoemd - vormen het eigenlijke probleem.

Stikstofoxiden (NO_X) komen vooral in de lucht terecht door uitlaatgassen van het verkeer en de uitstoot van industrie. Veel ammoniakuitstoot (NH_3) ontstaat door de veeteelt; een klein gedeelte komt uit overige bronnen zoals industrie, de bouw en het verkeer. Ook gebruiken boeren mest van dieren en kunstmest om hun land te bemesten; een deel van die mest verdampt als ammoniak en komt zo in ons milieu terecht.

De hoeveelheid reactief stikstof is al jaren te hoog in Nederland – wat niet alleen slecht is voor de natuur, maar ook erg ongezond voor mensen. De Veluwe bijvoorbeeld is een bekend natuurgebied waar teveel reactief stikstof in de bodem en het water komt; daardoor wordt de grond zuurder en dat zuur zorgt ervoor dat stoffen zoals calcium (kalk) oplossen en verdwijnen uit de bodem.

Net als mensen hebben ook vogels kalk (calcium) nodig voor sterke botten en voor vogels is het ook van belang voor de eierschalen. Op de Veluwe is enige tijd geleden gebleken dat koolmezen last hebben van het verdwijnen van calcium uit dat gebied. Ze krijgen het via hun voedsel daar zó weinig binnen dat bij een deel van de eieren de schaal te dun is, of dat kuikens al in het nest hun pootjes breken. Gelukkig wil dat niet zeggen dat dit in de rest van het land ook het geval is, maar het is wel een duidelijk voorbeeld van het effect van teveel reactief stikstof.

Het korhoen is inmiddels bijna uitgestorven in Nederland; de oorzaak ligt in het feit dat de kuikens niet genoeg grote insecten meer vinden. Naast gebruik van pesticiden en verlies aan leefgebied, is hier ook teveel reactief stikstof één van de oorzaken. Bepaalde insecten vinden te weinig kalk (net als koolmezen) om sterke schildjes te ontwikkelen en overleven het niet. De huisjesslakken en pissebedden zijn op de Veluwe al verdwenen.

Als er te veel reactief stikstof aanwezig is, verdwijnen ook allerlei soorten bloeiende planten waar insecten van leven. De reden is dat reactief stikstof ervoor zorgt dat sommige plantensoorten (brandnetels, bramen, grassen) zo enorm snel groeien dat ze andere soorten overwoekeren.

Als planten het wel overleven in een omgeving met teveel reactief stikstof, verandert de samenstelling van de voedingsstoffen in hun bladeren. Dat werkt door op de gehele voedselketen: de insecten die deze bladeren eten, verzwakken doordat er minder goede voedingsstoffen in het blad aanwezig zijn; dit heeft dan weer gevolgen voor de insectenetende mees en daar heeft dan vervolgens ook de mees-etende sperwer problemen door! En zo zijn er helaas nog vele andere voorbeelden te geven.

is het weer iets meer. Daarbij is de stikstofdispositie - ondanks enige vermindering - nog steeds te hoog, met als gevolg een onomkeerbare verzuring van de bodem. De hoeveelheid insecten en ongewervelde dieren is dan ook sterk afgenomen; broedvogels lijden vanzelfsprekend hieronder.

Conclusie

We zien nu dat de overheid maatregelen gaat nemen, terwijl het probleem al zo'n 70 jaar geleden is ontstaan. De vraag is: was de intensieve landbouw en veeteelt dit wel waard? Was de huidige problematiek tientallen jaren geleden niet te voorzien? Bij doordacht beleid zou immers het voorkomen van problemen voorrang moeten hebben op het vinden van oplossingen achteraf. Maar zo gaat het vaker. Het volgende voorbeeld is illustratief. Reeds in 1918 waren er de eerste kritische geluiden over het gebruik van de stof asbest; pas vijfenzeventig (75!) jaar later nam de overheid adequate maatregelen. Maar ondertussen is er in die periode veel menselijk leed en schade berokkend. Men zegt niet voor niets: *l'histoire se répète.* Het is triest dat nu ook onze vogels schade lijden. Laten we hopen dat het tij nog kan worden gekeerd.

Toevoeging redactie

Landbouw minister Schouten heeft het RIVM gevraagd onderzoek te doen naar het mogelijke verband tussen intensieve veehouderij, luchtvervuiling en de impact van corona. In Oost-Brabant en Noord-Limburg zijn veel intensieve veehouderijen gevestigd. Het relatieve aantal corona doden ligt er aanmerkelijk hoger dan in andere gebieden. Er zijn sterke aanwijzingen dat de luchtkwaliteit daarbij een rol speelt.

Lente met een grauw

Begin april. De vogelwereld weet niets van een lockdown. Luister maar: buiten heerst grote opwinding, territoria worden veroverd en verdedigd met luide zang. En bij ons? Alles in ons schreeuwt 'Lente! Naar buiten!', maar binnenblijven is ons lot. Glimlachen verdwijnen achter mondkapjes en in de supermarkt draaien we ongemakkelijk zwijgend om elkaar heen. De lockdown houdt ons gevangen en buiten jubelt de natuur. Het is lente met een grauwsluier. We vogelen vanaf het balkon, het terras of via de webcams van 'Beleef de Lente'. Vlak voor Pasen hield ik dat niet langer vol. Ik ben het huis uit geslopen. Eindelijk op vrije voeten, zo voelde die avondwandeling op de Waalsdorpervlakte. En ja hoor, daar hoorde ik mijn eerste nachtegaal!

Ze komen als dieven in de nacht. Van maandag 5 op dinsdag 6 april was het zover. De eerste mannetjes bereikten Zuid-Holland. Op zondag 5 april werd er in de hele provincie nog geen nachtegaal gehoord of gezien, maar op maandag 6 april was het raak: de eerste meldingen – 17 om precies te zijn – kwamen die dag op Waarneming.nl binnen. Dat liep in de loop van de week op tot vele tientallen per dag. Op zondag de 12e waren het er 104. In totaal komen er een kleine 20.000 nachtegalen terug uit West-Afrika, hun overwinteringsgebied.

De rolverdeling bij deze soort is weinig modern. De mannetjes komen een dag of tien eerder dan de vrouwtjes. Ze zijn de kwartiermakers. Ze veroveren een territorium – vaak bezetten ze hetzelfde als dat van het jaar daarvoor – en zingen het hoogste lied om het af te bakenen. Nachtegalen zijn erg plaatstrouw. Met hun bijzondere zang lokken ze de vrouwtjes die ongeveer nu terugkomen, naar hun idylle.

sluier...

DOOR FOEKE ZEILSTRA

Meer dan de helft van het aantal broedparen in Nederland - in totaal tussen de 5900 en 7300 - strijkt neer in de Zeeuwse en Hollandse duingebieden. In Meijendel en op de Waalsdorpervlakte kun je ze niet missen. Voor ik het vergeet: de aangekondigde nachtegalen avondwandeling hebben we - de Haagse Vogelbescherming - helaas moeten afgelasten. Laten we maar zeggen 'in afwachting van betere tijden' en bedenk ook maar dat de vogels ons niet zullen missen. Wij praten over 'onze' vogels, maar zij echt niet over 'onze' mensen. En ook over corona gaat hun getwitter niet...

Van hun uiterlijk moeten de nachtegalen het niet hebben, ze zijn nogal 'gewoon'. Beige en bruin. Maar hun zang overdag en tot laat in de avond is prachtig melodieus, betoverend zelfs. Het inspireerde veel kunstenaars. Bijvoorbeeld Beethoven. Hij schreef Pastorale rond 1807 en in het tweede deel - de Szene am Bach - klinkt de fluittoon van de nachtegaal. Verder terug vinden we in de Griekse mythologie het verhaal van Koningin Aedon die uit jaloezie de oudste zoon van haar schoonzuster wilde vermoorden. Per ongeluk doodde ze echter haar eigen zoon Itylus die in hetzelfde bed sliep. Zeus veranderde haar in een nachtegaal zodat ze voor eeuwig haar verdriet en berouw zou kunnen bezingen. Ook de 'gewone' oude Grieken, zeg maar de man in de straat, waren onder de indruk van hun zang en waakzaamheid. Wakkere nachtegalen konden immers waarschuwen voor slangen en ook die eigenschap begeerden ze. Ze vingen de vogels en - het waren niet allemaal intellectuelen - aten ze op! Natuurlijk in de hoop om zo hun eigen zang te verbeteren en hun waakzaamheid te vergroten. Dichter bij huis schreef de grote romanti-

sche dichter John Keats in 1819 zijn 'Ode to a Nightingale', één van de meest geliefde Engelse gedichten. Oscar Wilde schreef in de tweede helft van de 19e eeuw het verhaal 'The Nightingale and the Rose'. Een jongeman maakt een dame het hof en biedt haar een rode roos aan. Een nachtegaal schiet hem te hulp en zingt het hoogste lied. Maar daarbij drukt hij zich te stevig tegen een doorn en sterft aan de verwonding. De rozenstruik reageert door uit te barsten in de uitbundige bloei van de aller lieflijkste rozen...

Nachtegalen zien? Vrijwel onbegonnen werk. Ze horen? Dat kan. Hun zang draagt op een rustige avond honderden meters ver. Gebieden in onze omgeving: Solleveld, Waalsdorpervlakte, Meijendel en Berkheide. Soms ook meer landinwaarts in grote parkachtige tuinen, begraafplaatsen en parken. Maar corona dwingt tot efficiency. In de duingebieden is de trefkans in april en mei 100%. Als er een nestje is verstomt de zang. Als je later in het voorjaar alsnog uitbundige nachtegalenzang hoort is het waarschijnlijk een zich uitslovende vrijgezel die... Juist, u raadt het al!

RINGFOTO FOCUS VOORBURG

SPECIAALZAAK VOOR VOGELAARS

Swarovski BTX

Kijken was nog nooit zo comfortabel!

Test het uit bij ons
(altijd op vooraad)

OLYMPUS LS-12

Leer vogelgeluiden door ze zelf op te nemen.
Met ingebouwde microfoon en aansluiting voor externe microfoon

GITZO CARBONSTATIEVEN

Licht van gewicht maar zeer stabiel en afgewerkt tot in het laatste detail

bekijk het totale assortiment in onze webshop of kom langs in Voorburg

MINOX DTC-700 WILD CAMERA

Wat loopt er in m'n tuin als ik het niet zie? Je weet het met deze wildcamera! De bewegingssensor activeert de camera die een foto of filmpje maakt.

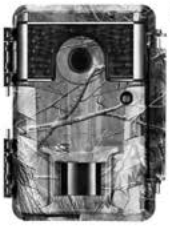

bekijk het totale assortiment in onze webshop of kom langs in Voorburg

OPTICRON MM4 50 ED

Super compacte telescoop met verbluffend hoge kwaliteit die ideaal is tijdens vakantie, vogeltrips e.d.

- Spatwaterdicht
- Combineerbaar met veel oculairen.
- Dubbel scherpstel systeem
- rechte inkijk mogelijk

RINGFOTO FOCUS

Openingstijden

Ma:	12:00 - 18:00
Di:	09:00 - 18:00
Wo:	09:00 - 18:00
Do:	09:00 - 20:00
Vr:	09:00 - 18:00
Za:	09:00 - 17:00

Koningin Julianaplein 10
2274 JD Voorburg
070 3863519
www.cameracompleet.nl
voorburg@ringfotofocus.nl

COLUMN

Knobbelzwanencorridor

DOOR IDDE LAMMERS

Het moet niet gekker worden met die winters van tegenwoordig. Voor het eerst in mijn 50-jarig bestaan heb ik het tuinkraantje niet hoeven afsluiten. Maar gelukkig breekt ook na een vorstloze winter de lente weer aan. In februari zag ik bij ons voor in de singel al een wilde eend met in haar kielzog tien jonkies. Daags later waren het er nog maar drie. Tja, als je voor de troepen uitloopt, dan ben je extra kwetsbaar. Eind maart zag ik de eerste jonge eksters uit hun bolvormige nest voor onze deur dwarrelen. Ook dit waren er drie. Onhandig fladderden ze door de wadi. De lange staartveren ontbraken nog en dat maakt koers houden in de lucht een hele toer. *KJIEjak, KJIEjak* klonk het onophoudelijk uit hun kelen. De bedelroep die bestemd was voor de oudervogels die nooit ver weg waren. Begin april begon voor de koolmezen in onze achtertuin het broedseizoen. Zoals bijna ieder jaar kozen ze voor het meest rechter kastje van de mussenflat aan de gevel onder ons slaapkamerraam. Koolmezen broeden hun eieren in gemiddeld twee weken uit. Het zal dus niet lang meer duren of we worden 's ochtends gewekt door de piepende jongen. Een vredelievender begin van de dag kun je je niet wensen.

Verderop in de straat is van vredelievendheid niet veel te merken. Daar voert dreiging en agressie de boventoon. In de smalle grasstrook tussen het wandelpad langs de singel en de parkeerplaatsen hebben twee knobbelzwanen van dood

riet een eenvoudig nest gefabriceerd. Zij bebroedt de negen eieren, hij bewaakt het nest en zijn partner met zijn leven. Als je met je hond te dichtbij komt, ook al is het maar een pietluttige teckel, gaat bij het mannetje de kop naar achter, zet hij zijn vleugels op en klinkt er uit zijn snavel een onheilspellend sissend geluid. Van de week is de rust teruggekeerd. De gemeente heeft met dranghekken een U-vormige afzetting gecreëerd, waardoor er een zwanencorridor naar het water is ontstaan. Het zwarte asfalt is ter plekke bedekt met een vlekkenpatroon waar een zwartbonte koe jaloers op zou zijn. Knobbelzwanen broeden hun eieren in 36 dagen uit. Dus wandelaars moeten voorlopig nog een stukje omlopen. We worden als het ware gedwongen anderhalve meter afstand te houden. Het went snel.

Dichtbij huis vogels kijken tijdens de Corona crisis

De meest spannende vogeltijd van het jaar is aangebroken en dan krijg je de oproep om vooral thuis te blijven. Nu en dan mag je een frisse neus halen. En vermijd ook de parken. Het is een hard lot voor de vogelaar. Maar in de woonwijken van Den Haag blijkt echter van alles te zien, zo maakt het onderstaande verhaal duidelijk.

Een opsteker tijdens de Corona-crisis is bovendien dat we er heel wat nieuwe vogelaars bij krijgen. Overal in het land volgen mensen onlinecursussen om vogels te leren herkennen op uiterlijk en geluid. Met als gevolg dat sinds de oproep van onze minister-president om onnodige verplaatsingen te beperken, er 'dichtbij huis' meer gezien lijkt te worden dan ooit. Twee straten verwijderd van Ruttes Haagse woning verbleef een paar weken lang een luidruchtige *kleine bonte specht.*

Boomkruiper

Sommige vogels merk je ook veel gemakkelijker op doordat het verkeerslawaai op doorgangswegen is afgenomen. Dat geldt bijvoorbeeld voor de hoge tonen van de onopvallende *boomkruiper*. Zoals die in een kastanjeboom langs de doorgaans zo drukke Juliana van Stolberglaan werd opgemerkt.

Meer bij 'huis' blijven is ook aanleiding om de oproep van Tom Loorij nog eens te herhalen uit de vorige Wulp: let eens extra op de in aantal zo sterk achteruitgegane *huismus*. Er is alle reden om zuinig te zijn op de overgebleven foerageerplekken. Daarom was het ook schrikken dat in het begin van het broedseizoen in de Rivierenbuurt op grote schaal klimopbeplanting werd verwijderd, juist daar waar een forse groep huismussen zich al jaren ophoudt. Verrassend was verder de aanwezigheid van een *ringmus*, die zich enkele dagen achtereen liet zien in en rond een tuin in de Van Diepenburchstraat in het Benoordenhout.

Waar *vinken* vroeger in stadstuinen vooral 's winters al zaden pikkend werden aangetroffen zet de tendens door dat ze in de lente blijven hangen. Ik wordt meerdere malen 's ochtends wakker van de vinkenslag. Waarmee ik me dan toch even in een vakantiepark op de Veluwe waan... Ook de *groenling* lijkt na een terugval weer steeds meer aanwezig in tuinen en plantsoenen. Met name vanuit de Vogelwijk zijn veel waarnemingen gemeld maar ook vanuit de binnenstad, zoals langs de Vijverberg. Daar is ook het *puttertje* meerdere malen gezien. Heel dichtbij het Mauritshuis, de plek waar het fraaie portret van een verre

Puttertje

putter voorvader, geschilderd door Carel Fabritius, hangt.
De *slechtvalk* heeft zich dit voorjaar weer gesetteld in diverse kerktorens, zoals de Julianakerk en de Bethlehemkerk. Ook bij het Muzenplein en in de Torenstraat heeft weer een paartje een uitvalsbasis gekozen. Ook rond de Watertoren in Scheveningen wordt regelmatig een paartje gezien.
Een andere soort waarvoor we juist niet het groen in behoeven te gaan is de *zwarte roodstaart*. Die nestelt graag daar waar gebouwd wordt en de ramen nog ontbreken. In de buurt van diverse ziekenhuizen was een territoriumhoudend mannetje druk in de weer, zowel bij Bronovo als de vestigingen van Haga aan de Sportlaan en de Leyweg. In de volksmond heten ze natuurlijk nog steeds het Rode Kruis ziekenhuis en Leyenburg. Altijd weer een wonderlijk gezicht hoe ze vanuit een open raamvenster rechtop zittend een krassend geluid produceren terwijl de roodbruine staat meetrilt.
Ook op heel wat andere plekken hadden vogelaars het genoegen van een ontmoeting met de *zwarte roodstaart*. Onder andere in Kijkduin, bij de Scheveningse Havens, bij het Omniversum, bij de Regentesselaan en in het Belgisch Park. De Haagse hotspot voor zwarte roodstaarten is en blijft de Binckhorst en daar zijn op verschillende plekken maar liefst zes territorium houdende mannetjes aangetroffen. In het Wijnhavenkwartier, waar ook druk wordt gebouwd, hebben drie mannetjes kwartier gemaakt.

Zwarte roodstaart

Een paartje *zomertaling* zwerft al sinds begin maart door het noorden van Den Haag. Eerst werden ze gezien in het Haagse Bos, daarna in Clingendael, later in Reigersbergen maar tussendoor ook gewoon in een vijver langs de huizen van Marlot.

Zomertaling

Zwartkop

Het kan een duo zijn dat is ontsnapt uit een collectie, zoals er ook jaarrond in hetzelfde gebied al langere tijd een paartje *brilduikers* rondzwerft. Maar het blijft een aangename verrassing om oog in oog te staan met deze al maar zeldzamer wordende eendensoort. De mensen die er nauwelijks hun huis voor uit hoeven te gaan, zijn te benijden.
Zomervogels komen soms in één keer massaal binnen, iets wat geldt voor de *tjiftjaf* vanaf 4 maart. Ook voor de *zwartkop,* in dit geval 29 maart, zijn ze van het ene op het andere moment weer massaal vocaal aanwezig. Voor de *zwartkop* geldt dat er eerder nogal wat overwinteraars zijn waargenomen, maar die voelen blijkbaar pas weer lust tot zingen als hun soortgenoten die wel in het zonnige zuiden hebben overwinterd, zijn teruggekeerd.
Een ander zangertje, de *fitis*, liet zich op 24 maart al horen bij de Plesmanweg maar het duurde vervolgens toch een paar weken voordat het vertrouwde geluid weer volop hoorbaar was op alle plekken waar je ze mag verwachten. Iets soortgelijks geldt voor de *boerenzwaluw*. De eerste melding kwam op 5 april uit Duindorp en de *sprinkhaanzanger* werd een dag gemeld aan de Goudsbloemlaan.
Vrijdag 10 april was een goede dag voor roofvogels in het luchtruim. Dat betekent dan automatisch *buizerd, sperwer, toren-* en *slechtvalk* maar minder gebruikelijk zijn *smelleken* en een vrouwtje *blauwe kiekendief* die allebei niet ver van de Laan van Meerdervoort werden gesignaleerd. De naamgever van ons blad De Wulp werd een dag later overvliegend gezien in de Bloemenbuurt.

Braamsluiper

Op dinsdag 14 april werd een baltsende *braamsluiper* waargenomen bij het Verversingskanaal. Even verderop langs de Valkenboskade was eveneens een net uit het zuiden teruggekeerd mannetje druk in de weer.
Voor de *scholeksters* is het een goede tijd nu ze 24/7 gebruik kunnen maken van

Smelleken

onze sportvelden. Op voetbalvelden zijn ze meer waargenomen dan op hockeyterreinen. Dat zal alles te maken hebben met het fenomeen kunstgras.
Turkse tortels zien we in Den Haag relatief weinig. Toch zijn ze op de meest uiteenlopende plaatsen in de stad te zien. Tussen de *stadsduiven* bij het Hollands Spoor en bij de Laakhavens tot in Duttendel en de Vogelwijk. Een paartje *holenduif* vestigde zich in een boomholte aan de Van Alkemadelaan.
In de stadswateren waren al heel wat soorten vroeg met pulli te zien. De *nijlgans* is er altijd vroeg bij, deze keer op 11 februari bij de Koekamp. Van de 12 jongen

Holenduif

waren er op 17 april nog 5 over. Een *fuut* met kroost werd op 18 maart in het water van de Noordwal aangetroffen. Ook de *wilde eend* was er relatief vroeg bij met negen jongen in de Koninginnegracht op 6 april.
Aan broedende *zilvermeeuwen* en *kleine mantelmeeuwen* in de stad zijn we inmiddels gewend. Ook *kokmeeuwen* zijn volop aanwezig. Minder gebruikelijk is de aanwezigheid van de verwante *zwartkopmeeuw*. In zowel Duinoord als Ypenburg werden op 12 april rondvliegende exemplaren gezien.

Torenvalk

Zondag 12 april was ook de dag van een overvliegende *velduil* in de Bomenbuurt. En de datum waarop in het luchtruim boven de Bezuidenhoutse weg een *raaf* werd gesignaleerd.
Vanwege alweer een zachte winter was de voorspelling van meer *ijsvogels* niet voorbehouden aan helderzienden. Met als gevolg dat we daarvoor inderdaad dichtbij huis konden blijven. Ze zijn aangetroffen in diverse watertjes in stadsplantsoenen, zoals langs de Haagse Beek, bij begraafplaats Eik en Duinen, langs de Neuhuyskade, de Schenkkade en de Conradkade.

Schenken of nalaten aan de Haagse Vogelbescherming

De Haagse Vogelbescherming ontvangt op generlei wijze subsidie voor haar werk en is dus afhankelijk van de contributies en giften van haar leden.

Als u van mening bent dat ons werk voor de opvang van vogels waardevol is, dan vragen wij u ons financieel te ondersteunen. U kunt dat doen door een (periodieke) schenking of door de Haagse Vogelbescherming in uw testament op te nemen.

De HVB is een non-profit organisatie met ANBI-status. Dat wil zeggen dat giften en legaten doorgaans aftrekbaar zijn voor de belasting.

Uitgebreide informatie over schenkingen vindt u op onze website: www.haagsevogels.nl onder het kopje *Schenken bij Vereniging*.

U kunt voor meer informatie contact opnemen met onze penningmeester, de heer Rob de Jong (telefoon 070 - 352 2940); hij helpt u graag verder.

Welkom in ons 'heidehuisje' met een eigen kijkhut in het Reestdal in Drenthe. Nico de Haan ging u voor: 'Als je niet aangestaard wordt door de Schotse Hooglanders dan word je wel begluurd vanaf de kale topjes van het struikgewas door de roodborsttapuiten.'
Nieuw is een laadpaal voor elektrische auto's. www.heidehuisje.nl 06-81525089

De Bomenkapper

De Bomenkapper kapt of snoeit uw boom veilig, voor een vriendelijke prijs en met aandacht voor het dierleven in uw tuin.

De Bomenkapper:
- kan voor u takkenrillen en houtstapels bouwen
- gebruikt alleen milieuvriendelijke brandstof en olie
- geeft ecologisch advies bij de keuze van een nieuwe boom en kan deze ook voor u planten.

Voor gratis en vrijblijvend advies over de mogelijkheden en een prijsopgave, neem contact op met

Peter Waenink
06 - 13752132
070 - 7852161

www.bomenkapper.nl **info@bomenkapper.nl**

TEKST EN FOTO'S TOM LOORIJ

Is het er nu één of zijn het er twee?

**Dat lijkt maar een rare vraag.
En het antwoord lijkt al even simpel.
En wat heeft deze vraag nu met tuinvogels te maken?
Dat eist een goede verklaring!**

Wij doen namelijk mee aan de jaarrond tuinvogeltelling van Vogelbescherming Nederland. Daarbij moet je iedere week doorgeven hoeveel verschillende vogels van elke soort je in die week hebt gezien. Het hoogste dagtotaal geldt. Zie je bijvoorbeeld op maandag maar één koolmees, op dinsdag drie koolmezen en op woensdag zelfs vier, dan stuur je het hoogste dagtotaal in, namelijk vier. Tot zover is alles duidelijk en simpel. Maar wat moet je nu insturen als je elke dag maar één exemplaar van een bepaalde soort ziet? Hoe kan je dan zien dat het iedere dag steeds dezelfde vogel is of dat op de ene dag er een ander exemplaar uw tuin verovert dan op de dag ervoor? Want dan zijn het twee verschillende vogels geweest van die soort en moet je dus als weektotaal twee en niet één opgeven. Ondanks dat je er nooit meer dan één tegelijk hebt gezien. Snapt u nu dat het antwoord op de vraag in de titel van deze bijdrage lang niet altijd eenvoudig is? Ik zal een en ander met een paar voorbeelden illustreren.

Merels

Onze achtertuin is al sinds jaar en dag het territorium van een paartje merels. Soms merken we ook dat er een nest gebouwd wordt, dan zien wij de vogels steeds op dezelfde plek in de vuurdoorn langs de zitkuil verdwijnen. Maar er komt nooit een spat terecht van succesvol broeden. Als het voertijd is in herfst, winter en lente, komen ze natuurlijk ook op het voer af. De vetpot is een delicatesse. En anders doen ze zich tegoed aan het morsen van slordige eters op de grond. Maar het zijn echte individualisten. Als paar komen ze eigenlijk zo goed als nooit op het voer af. Het is of het mannetje of het vrouwtje, maar bijna nooit samen. Gelukkig zijn man en vrouw makkelijk herkenbaar. Omdat wij natuurlijk niet 24 uur per etmaal voor het raam zitten, gebeurt het wel eens dat we de hele week iedere dag of alleen de man of alleen de vrouw zien. Dan moeten we als weektotaal netjes één exemplaar noteren. Pas als we in de loop van de week zowel de man zien als de vrouw, hetzij op dezelfde dag, hetzij op verschillende dagen, mogen we twee exemplaren noteren. Natuurlijk weten wij wel dat er iedere week twee merels in de tuin zijn geweest, maar in de tijd dat wij kijken, maar één. Maar er zullen vast wel tuinvogeltellers zijn die iedere week twee vogels invullen omdat er gewoon een paartje het hele jaar door in hun tuin zit.

Roodborsten

Ook roodborsten zijn echte Einzelgängers als ze bij ons op voervisite komen. Schuw zijn ze allerminst, maar wel vrijwel altijd in hun uppie. Ze zitten aan de vetpot, de vetblokken, zelfs aan de zaadsilo en komen ook in het voerhuisje van zaad en havermoutvlokken snoepen. Maar wij kunnen niet zien of het steeds dezelfde vogel is. Man en vrouw zijn bij de roodborst vrijwel niet te onderscheiden, dus we moeten altijd maar één exemplaar noteren. Behalve... die zeldzame keren dat wij twee roodborsten tegelijk zien. Maar dat komt maar zelden

voor. Die twee houden dan ook afstand van elkaar. Ze vliegen elkaar niet in de haren - eh, ik bedoel veren natuurlijk - het zullen daarom wel geen twee mannetjes zijn die om een territorium vechten. We nemen dan maar aan dat het een paartje is. Dus alleen in die weinige weken kunnen we twee exemplaren roodborst doorgeven op het telformulier.

Grote bonte spechten

Ja zeker! Die hebben wij ook in de tuin. Ze komen op de vetpot af die in een houder hangt met een stokje erin waarop ze kunnen zitten. Maar speciaal voor deze vogels smeer ik ook altijd een grote klodder vet op de stam van ons voerboompje. En met succes, dat vinden ze prachtig. Kunnen ze heerlijk in een natuurlijke houding tegen de stam zitten eten. Maar ook andere vogels hebben die vetklodder ontdekt. Roodborstjes weten er raad mee

en zelfs de merel kan zich aan de stam vastklemmen om een hap vet te eten. Soms komt de specht te laat en is de vetklomp vrijwel opgegeten. Het is een leuk gezicht om die specht dan naar de andere kant van de stam te zien gaan waar de vetpot met stokje hangt. En na een kleine aarzeling springt hij dan van de stam op het stokje om op zijn dooie gemak het vet uit de pot te eten.

Maar wat heeft dat nu met de titel van dit stukje te maken? Nu, vrouwtje en mannetje specht zijn vrij gemakkelijk van elkaar te onderscheiden. Het vrouwtje heeft een gehele zwarte pet op de kop en het mannetje een duidelijke rode vlek op zijn achterhoofd. dus we letten altijd goed op of het een mannetje is of een vrouwtje. Maar opvallend is dat de laatste maanden het altijd het vrouwtje is dat komt eten. Dus wordt er vrijwel elke week slechts één grote bonte specht opgegeven. Vrijwel? Inderdaad, in een paar weken verschijnt er ook een twee in de opgave. In de voortuin staat namelijk een grote oude berk. En soms, maar dan ook heel soms, zien wij twee spechten tegen die stam aan zitten. Ze hakken dan wat aan de schors. Ik heb wel eens de stille hoop dat ze ook een nestholte gaan uithakken in die berk, maar het is vermoedelijk daarvoor toch te onrustig.

Verenigingswinkel

Voor informatie, publiciteit en verkoop

De winkel is geopend tijdens de Open Dagen van Vogelopvang de Wulp

Diverse vogelkijkgidsjes v.a.	9,95
DVD met 5 Haagse natuurdocumentaires *Ooievaars Natuurlijk*	10,00
Serviesgoed met vogelafbeeldingen v.a.	4,50
Raamstickers (3st. A4) wit en zwart	3,00
Vogelherkenning- en zoekplaten	0,50
Vogelkaarten v.a.	1,00
Vogelpennen, vogeltassen	3,50
Vogelparaplu	7,50
Diverse wintervoerartikelen v.a.	2,50
Finstick, (verrekijkerstatiefje)	12,00

Duurzame nestkasten in 14 modellen.
Foto's en prijslijst op de website
www.haagsevogels.nl
Bestellen via info@haagsevogels.nl

Plaatjes voor mezennestkasten	2,00

Vogelopvang De Wulp
Heliotrooplaan 15
2555 MA Den Haag
Telefoon: 070 - 323 15 68

IBAN: NL83 INGB 0005 0926 75

E-mail: *info@vogelopvangdewulp.nl*
Website: *www.vogelopvangdewulp.nl*
facebook.com/vogelopvangdewulp/

Contact

Bestuur

Hans Elders	voorzitter
Jeroen Melcherts	secretaris
Rob de Jong	penningmeester
Rogier Mos	lid
Frits IJzendoorn	lid
John Woudstra	lid

Correspondentieadres bestuur
Heliotrooplaan 15, 2555 MA Den Haag
E-mail: *info@haagsevogels.nl*

Algemeen bankrekeningnummer
IBAN: NL12 INGB 0003 5861 85

Functionaris privacybescherming
Jeroen Melcherts

Contributie
De contributie bedraagt minimaal € 15,00 per jaar voor volwassenen; jeugdleden tot 18 jaar gratis; lidmaatschap voor het leven: € 250,00 minimaal. Betaling op IBAN NL49 INGB 0000 275200 t.n.v. Haagse Vogelbescherming.

Ledenadministratie
Voor aanmelden van nieuwe leden, adreswijzigingen en contributiebetaling kunt u terecht bij de ledenadministratie:
Rob de Jong
tel. 070 - 352 2940
e-mail: *hvbledenadm@gmail.com*

CEL
Contactpersoon: Muriel Kommer
Voor informatie, tel. 06 - 26 30 06 20
E-mail: *hvbexcursies@live.nl*

Commissie Veldwerk
Contactpersoon:
Boudewijn Schreiner, tel. 070 - 350 53 88

Algemene informatie
E-mail: *info@haagsevogels.nl*
Website: *www.haagsevogels.nl*
https://www.facebook.com/HaagseVogels/
Vogelopvang De Wulp, tel. 070 - 323 15 68

Alarmnummer Milieuzaken
Voor spoedeisende zaken als kappen en snoeiwerkzaamheden in de broedtijd
- Den Haag noord:
  Adri Remeeus, tel: 06 - 53 42 56 02
- Den Haag zuidwest:
  Ruud van der Waard, tel: 06 - 47 46 01 59
- Leidschendam-Voorburg:
  Martin van de Reep, tel: 06 - 54 75 89 50

Peter Vos Vogeldagboek: 160 pagina's genieten!

De vogelliefde van meester tekenaar Peter Vos (1935-2010) was even groot als die voor zijn geliefde Saïda. Nou ja, bijna dan. Nauwkeurig hield hij een vogeldagboek met prachtige schetsen bij. Voor haar. Nu tien jaar na zijn overlijden is het in boekvorm beschikbaar. Als uitgever Peter Müller en Volkskrant redacteur Jean-Pierre Geelen samenwerking zoeken met de begenadigde vormgeefster Karen Polder dan weet je dat er iets bijzonders staat te gebeuren. En deze uitgave is in alle opzichten bijzonder. Het is 160 pagina's lang genieten. De tekeningen komen prachtig tot hun recht en de handgeschreven tekst is goed leesbaar, maar persoonlijk. Dus is ze ook als transcript in het boek opgenomen. Een mooie mix tussen kunst en literatuur. Ons HVB-lid Jean-Pierre Geelen schreef een inleiding met het karakter van een essay, Karen Polder tekende voor de vormgeving en samensteller / uitgever Peter Müller maakte de uitgave mogelijk. Het vogeldagboek is uit liefde ontstaan en nu – ca 25 jaar later – met voelbare liefde vorm- en uitgegeven. Een absolute aanwinst voor de vogelplank in ieders boekenkast.
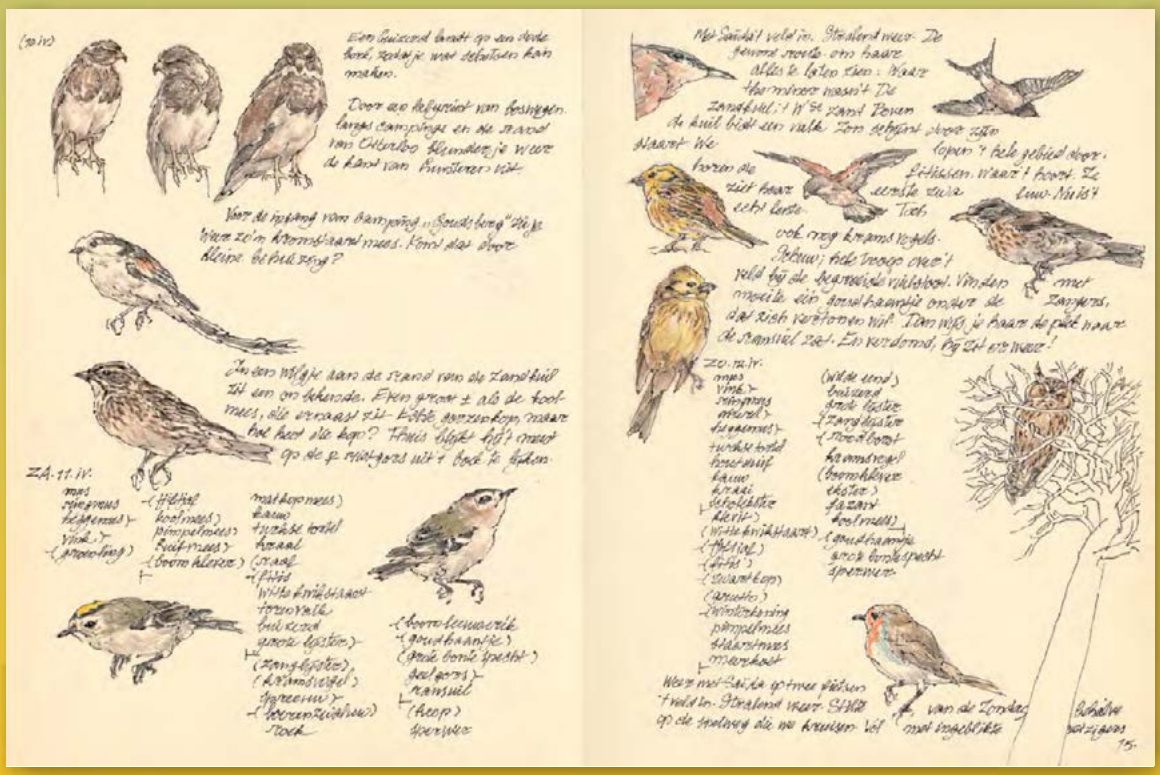
Uitgeverij Müller, Den Haag, maart 2020. ISBN 9789081388740, € 24,95.
© Uitgeverij Müller, Den Haag; www.uitgeverijmuller.nl.